

Leonid Pitamic

Pravo in revolucija

Spremna razprava

Aleš Novak

Urednik

Marijan Pavčnik

LEXPERA®

GV
ZALOŽBA

Urednikovo pojasnilo

V knjigi je ponatisnjeno inavguralno predavanje *Pravo in revolucija*, ki ga je imel Leonid Pitamic 15. aprila 1920. S tem otvoritvenim nastopom so se začela predavanja na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani.

Namen ponatisa je preprost: bralcu, ki to želi, prinaša besedilo predavanja, ki ga je še danes vredno prebrati, se ob njem ustaviti in si zastaviti vprašanja o pravu, njegovi naravi in njegovem pomenu. Bralci, ki jih delo nagovarja, so zlasti študentke in študenti prava, že diplomirane pravnice in diplomirani pravniki kakor tudi razumnice in razumniki z drugih področij, še posebej s področij družboslovja in humanistike.

Fakulteta bo ob svoji stoti obletnici marca 2020 priredila mednarodni znanstveni simpozij *Pravo in (r)evolucija 1920–2020: izkušnje preteklosti, izzivi prihodnosti*. Nosilni sklopi, o katerih bo na njem tekla beseda, so (1) pravo in (dis)kontinuiteta, (2) pravo in politika, (3) pravo in spreminjajoči se svet ter (4) (vnovič) premisliti zasnovo prava.

V knjigi so zajeti trije prispevki. Najprej je tu urednikov oris Leonida Pitamica kot klasika slovenske pravne znanosti, sledi ponatis Pitamičevega dela *Pravo in revolucija*, nanj pa se navezuje razprava doc. dr. Aleša Novaka *Idejne spodbude Pitamičevega otvoritvenega predavanja »Pravo in revolucija«*. Novakova razprava zadene žebli-

co na glavico. Spoprime se z osrednjo ostjo Pitamičeve razprave: s tem, da moramo razločevati, kot pravi Pitamic, *med pravom kot tekstom in pravom kot procesom interpretacije in izvrševanja tega teksta*.

Nosilec avtorskih pravic po Leonidu Pitamicu je dr. Miro Kosin, ki se je avtorskemu honorarju velikušno odpovedal.

Marijan Pavčnik

Ljubljana, maja 2019

Vsebina

Urednikovo pojasnilo	5
Klasik slovenske pravne znanosti	9
<i>(Marijan Pavčnik)</i>	
1. Biografija	9
2. Opus	10
3. Pravo in revolucija	12
Poglavitni viri	14
Pravo in revolucija	17
<i>(Leonid Pitamic)</i>	
Idejne spodbude Pitamičevega otvoritvenega predavanja »Pravo in revolucija«	47
<i>(Aleš Novak)</i>	
1. Minevanje in stalnost	47
2. Vsepričujočnost revolucije	48
3. Revolucija kot izničenje ali kot gibalo prava?	51
3.1. »Revolucija pa pomeni, da se ... pravni red prekucne«	51
3.2. Pritegnitev revolucije v pravo: kako »v naprej legalizira[ti] revolucijo«	53

4. Novo razumevanje narave jezika	54
5. Ustvarjalnost razlage kot zrcalna slika nedoločnosti jezika	58
5.1. Razlaga prava kot preplet uporabljanja in ustvarjanja prava	58
5.2. Pitamičevo razumevanje razlage prava ..	59
5.3. Razlaga, ki se izneveri pravu	64
6. Revolucionarni naboj ustavne razlage	70
6.1. Razlagi odtegnjena ustava	70
6.2. Preobrazba ustave skozi razlago	73
6.3. Revolucija z ustavnim blagoslovom	77
7. »Ustavno sodišče kot kontrola parlamenta« ...	79
7.1. Onkraj »sodnika v lastni stvari«	79
7.2. Predzgodovina zamisli ustavnega sodišča	82
8. Obet pravičnosti	87
Literatura	89
Stvarno in imensko kazalo	99

Klasik slovenske pravne znanosti*

Marijan Pavčnik

1. Biografija

Leonid Pitamic se je rodil 15. decembra 1885 v Postojni, umrl pa je 30. junija 1971 v Ljubljani. Pravo je študiral na Pravni fakulteti na Dunaju, kjer je leta 1908 doktoriral. Tam se je leta 1915 habilitiral za privatnega docenta za splošno in avstrijsko državno pravo ter leta 1917 še za filozofijo prava. Leta 1919 je bil član jugoslovanske delegacije na pariški mirovni konferenci in leto kasneje še jugoslovanske delegacije pri mednarodni komisiji za razmejitev med Jugoslavijo in Avstrijo. Od septembra 1920 je vodil poverjeništvo za notranje zadeve, od decembra 1920 tudi Predsedstvo Deželne vlade v Ljubljani, a oboje le do sredine februarja 1921. V letih 1924, 1927 in 1928 je bil namestnik jugoslovanskega delegata pri letnih skupščinah Društva narodov.

Pitamic je bil med matičarji Pravne fakultete v Ljubljani in njen prvi dekan. Na fakulteti je predaval ustavno pravo, teorijo države, filozofijo prava, nekaj let tudi

---

* Besedilo se opira na avtorjeva prispevka: (1) Leonid Pitamic, v: Marijan Pavčnik (ur.): *IZROČILO PRAVNE ZNANOSTI*. Ljubljana 2008, str. 633–635, in (2) Leonid Pitamic, v: *BIOGRAFSKI LEKSIKON POKOJNIH ČLANOV*. Glavni in odgovorni urednik Uroš Skalerič. Ljubljana 2018, str. 59–60.

mednarodno pravo in krajši čas še upravno pravo. V študijskem letu 1925/26 je bil rektor univerze. V letih od 1929 do 1934 je bil izredni poslanik in pooblaščen minister Kraljevine Jugoslavije pri vladi ZDA v Washingtonu. Na Pravni fakulteti v Ljubljani je znova predaval od leta 1935: najprej je bil honorarni predavatelj, v letih od 1938 do 1952 pa je bil redni profesor za ustavno pravo in teorijo države. V študijskem letu 1940/41 je bil spet dekan fakultete.

Pitamic je bil član Akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani – od leta 1938, ko je bila akademija ustanovljena, do 21. junija 1948, ko ga Prezidij Ljudske skupščine Republike Slovenije iz političnih razlogov ni potrdil kot njenega rednega člana (Ukaz o potrditvi članov Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Ur. l. LR Slovenije, št. 27/1948). Od leta 1988 je v letopisih SAZU vključen v seznam pokojnih akademikov. Na skupščini SAZU 17. decembra 1996 je bil posmrtno rehabilitiran. Tega leta sta mu ljubljanska univerza in njena pravna fakulteta postavili spominsko obeležje v obliki doprsnega kipa (pred stavbo Univerze v Ljubljani).

2. Opus

Poglavitna Pitamičeva dela so pozitivnopravno pisano habilitacijsko delo o sodelovanju avstrijskega državnega zbora pri mednarodnih pogodbah (*Die parlamentarische Mitwirkung bei Staatsverträgen in Österreich*. Wien und Leipzig 1915); otvoritveno predavanje *Pravo in revolucija*

(1920); knjiga *Država* (1927, ponatisa 1996 in 2009), ki jo je nekoliko predelano in dopolnjeno izdal tudi v angleškem jeziku v času, ko je bil v ZDA (*A Treatise on the State*. Baltimore 1933); razprava o kritičnih pogledih na pravno osebo, članki o človekovih pravicah, sodni veji oblasti in razlagi v pravu, pravnoterminološke razprave in ne nazadnje tudi prevod jugoslovanskega Zakona o splošnem upravnem postopku v angleščino (1961). Nosilne nemško pisane razprave so bile prevedene v slovenščino in so leta 2005 (ponatis 2009) izšle v dvojezičnem delu *Narobovih čiste teorije prava / An den Grenzen der Reinen Rechtslehre* (ur. Marijan Pavčnik).

Pitamic je klasik slovenske pravne znanosti. Mednarodno se je uveljavil kot učenec in kritik Kelsnove čiste teorije prava. V *Državi* je razvil normativno teorijo države, ki v slovenski pravni znanosti doslej še ni bila presežena.

Pitamičev nosilni prispevek k čisti teoriji prava je njegova razprava *Denkökonomische Voraussetzungen der Rechtswissenschaft (Predpostavke ekonomije mišljenja v pravni znanosti)* iz leta 1917. V predgovoru k drugi izdaji *Hauptprobleme der Staatsrechtslehre (Poglavitni problemi državnopravne teorije)* iz leta 1923 je Hans Kelsen izrecno poudaril, da je Pitamic podal dragocene prispevke k vprašanju, kako opredeliti temeljno normo kot predpostavko pravnega spoznavanja.

Pitamic je že na začetku podvomil o predmetni čistosti prava (kot predmeta pravne teorije); pravo je oprl na dejstva biti, v katerih se kot norma uresničuje in ki